

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V

Nr. 4

2 NOEMVRIE 1924

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA

KÖNYVTÁRA

BIBLIOTECA AKADEMIA
Nr. 7222
Sectia VI
ACADEMIA de AGRICULTURĂ

În acest număr: Samsarii de Octavian Goga; Glumă de seară, poezie de Vintilă Russu Șirianu; Pașapoarte pentru dincolo de Styx de Cezar Petrescu; Epidemia concordatelor de P. Nemoianu; Un rechizitoriu împotriva bolșevismului de Alexandru Hodoș; După zilele rele... de Al. Lascarov-Moldovanu; În fața unei gropi deschise de Al. O. Teodoreanu; Aurul nu miroase... de G. M. Ivanov; Un proces firesc de Ion Balint; Gazeta rimată: Ciclul anotimpurilor de Zosim Barometru; Insemnări: Congresul partidului poporului; Istorie politică; Un post vacant; Se gășise soluția!; Cenzura la Oradia; Poezie populară, etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16
ABONAMENTUL PE UN AN 300 LEI

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

Samsarii

Astăvară la Cluj în pragul hotelului New-York mi-a pus mâna pe umăr un domn elegant cu ireproșabil costum de sportsman englez și cu un zâmbet larg de biruitor. Am avut un moment de ezitare în fața lui, fiindcă nu știam de unde să-l iau, așa rubicond și familiar cum dăduse busna asupra mea. M'a lămurit el degrabă, degajat și imperturbabil, râzând gutural și sonor de sfiala în care mă găseam.

— Nu-ți mai aduci aminte, acum cinci ani, în gara de Nord... Un bilet de recomandăție... vremuri grele pe-atunci...

Am strâns o clipă din gene și dintr'odată memoria mi-a reconstruit tabloul. L-am revăzut în postura de odinioară, când cerea slujbă, slab, deșirat, cu sperietură în ochi, invocându-mi pregătirile lui de economist, care l-au slujit mult pe vremea războiului în calitatea de ofițer la administrație... Il pierdusem din vedere până mai anul trecut, când cineva mi-l reîmpropătase, spunându-mi că a „dat lovitura” și că a urcat repede scara norocului...

Da, da... Țin minte... i-am răspuns liniștit, în vreme ce el mă privea senin drept în albul ochilor.

— Vii de la moșie?

— Nu, zic eu, n'am moșie... Dar dumneata?

— Sunt în plimbare prin Ardeal cu automobilul de două săptămâni. Frumoasă țară!.. Nevastă-mea e încântată... Regret că n'am luat limuzina, cum e praf pe șosea în mașină deschisă; da frumoasă țară...

— Vrei să cumperi ceva pe-aici?

— Nu, pământul nu e tocmai productiv la dvoastră, eu am în lalomița...

— Atunci poate să iei o fabrică, îi replic eu cu blândețe.

— Fabrică nu, că am la Ploești, dar altceva...

— Ce?

— Uite, aş vrea o ruină...

— Ce ruină? fac eu speriat.

— Ştii, nevastă-mea, caracter romantic, îi plac straşnic ruinele...

Ce să zic, şi pe mine mă impresionează, aşa când apune soarele, ziduri părăginite, turnuri medievale, creşte muşchiu pe ele... e foarte evocator. Când treceam ieri pe drum dela Braşov spre Cluj am văzut ceva admirabil, îi zice Feldioara, dacă nu mă'nşel... N'ar fi de vânzare? Nu m'a putut desluşi nimeni. Aş cumpăra-o bucuros, mi-aş face o vilă cochetă vizavi, ruina în faţă, vine frumos de tot...

— Da, răspund eu încurcat. S'ar putea, nu ştiu, o ruină... Cum îl vedeam însă pe samsarul îmbogăţit copleşit foarte serios de scrupule estetice, cum întinsese tocmai braţul drept şi plescăia din buze să-mi vorbească iar de amurg, m'a pufnit râsul...

— Salutare, salutare, — şi-am plecat.

Omul care caută o ruină... Râdeam şi mă uitam împrejur, poate nimereste cineva să-i spun, să râdem împreună. Nam găsit şi stând aşa singur m'au năpădit reflecţiile ca de obicei, m'am posomorât de-a binele. Ce curbă grozav de repede, îmi ziceam, ce salt fantastic în viaţa acestui om, din ziua când îmi cerea mie un bilet în gara de Nord, ca să intre în slujbă! Prin ce proces de extraordinară suprasaturare va fi trecut el în cinci ani de zile, de a ajuns acum să puie ochii pe cetatea călugărilor templieri din veacul al treispezecelea, zidită pe dâmbul dela Feldioara? Imi reveneau în minte pagini de sociologie cu teoria existenţelor şi mă infioram gândindu-mă la drumul pe care trecuse domnul cu costum de sportsman până să coboare din maşină în faţa hotelului din Cluj... Pe spinarea cui s'a făcut acest voiaj macabru în imperiul norocului, cine plăteşte nota?

Înţelegeţi, că n'am mai râs de loc.

Când am încheiat şirul întrebărilor, am văzut destul de limpede problema omului care căuta o ruină. Un singur lucru aş fi avut să-i spun, să nu să lege morţiş de zidurile dela Feldioara, să mai aştepte doi trei ani, fiindcă cu el şi cu alţii de seama lui, dacă mergeam aşa înainte, toată ţara va fi o ruină...

* * *

Reînvii această figură antipatică, astăzi din prilejul panamalei paşapoartelor, la lumina căreia o vastă galerie de samsari se desveleşte din umbră.

Ei sunt mulţi, sunt fără număr în toate colţurile. Fie-că se agită în petrol ori în făină, fie-că înlesnesc exportul de carne vie pentru America, ceata lor răsare pretutindeni în trenuri, la hoteluri, în anticamerele miniştrilor. Fiecare din ei e un corb care pândeşte hoitul, fiecare aşteaptă cu înfrigurare să „dea lovitura“ şi fiecare descrie cu mare viteză curba omului care căuta o ruină. Toţi laolaltă sunt pasările de pradă, coalizate în mod tacit să prepare ruina ţării. O atmosferă detestabilă au răspândit aceste fiinţe, un aer pestilenţial de cadavru.

S'ar părea că România nouă, cu toate vâltoarele ei grozave din care a ieșit, s'a transformat peste noapte într'un laboratoriu al aventurierilor, că cinstea și idealul au murit pe câmpul de bătaie, și că ce-a rămas în urmă nu e decât masa inertă și șleahita cioclilor gata să-și facă din cadavre pedestalul bucuriei lor frivole.

Care să fie explicația acestei penibile prăvăliri morale, care resortul ascuns al unei caste întregi de delicvenți? Fără îndoială, războiul a zguduit psihologia omenirii și-a asvârlit un val de cras pozitivism, menit să schimbe pentru moment valorile moștenite. O filosofie a clipei, pripită și brutală, a luat locul acordului cu eternitatea. Viața scăpată din tranșee se trăiește repede, ca subt umbra unei veșnice amenințări, și de-aceia hedonismul cu toate tranșacțiile de conștiință a ajuns la ordinea zilei. În toate părțile resimte continentul această năvală exasperată spre acapararea materială. În străinătate însă, societatea constituită reacționează cu tărie, echilibrul se păstrează, tradițiile îl restabilesc și ordinea morală se ridică triumfătoare. La noi împotrivirea pare tot mai slabă, mediul ambiant începe să fie el însuși supus și terorizat de biruitoarii păcatului. Vor fi multe motivele dărăpănării: spoiala de civilizație, origina străină a multora, sălbătecia politicianismului, și altele. Din această particulară faună a orașelor au răsărit samsarii, atâta lume bine îmbrăcată, care în loc să fie la Văcărești se încurcă între picioarele noastre la colțuri de stradă.

Există însă, din nenorocire, aproape o justificare teoretică ridicată la rang de doctrină pe seama acestor indivizi certați cu codul moral. E ideea de-a sprijini în timpul din urmă aproape întreagă viața de stat pe spuma incertă a orașelor, cunoscuta concepție de-a ne crea repede și cu ori-ce preț o burghezie stăpânitoare. Clișeele din Occidentul pe care-l copiam s'au transplatat aici, și la adăpostul unui meschin spirit de fațadă zăpăcesc mințile. Intreaga legiuire curentă, când nu se face direct inspirată de frica maselor, e pusă în slujba acestei clase fără rădăcini și fără busolă. În Apus, burghezia se înfățișază într'o linie normală de ascendență istorică, fiind în totul rezultanta unei evoluții de veacuri. La noi se face saltul, la noi se improvizează. Prea grăbiți pentru a aștepta un proces de desfășurare lentă, noi am înlocuit burghezia cu samsarii. Din această legitimare politică se deslănțuie toate nenorocirile văzute și nevăzute. Samsarii au devenit un puternic angrenaj, ale cărui tentacule s'au înfipt în însăși temelia vieții politice, samsarii sunt traficanți care au prefăcut în bursă un templu de idei.

Ce se va întâmpla acum, e puțin interesant. Intră cinci la pușcărie sau scapă, eclipsează fraudele căilor ferate pe cele dela pașapoarte, nu are importanță. Aici trebuie să se năruie o doctrină; un sistem de gândire trebuie să cadă.

Peste atmosfera bolnavă, e vremea să se deschidă un orizont nou, o orientare schimbată. Mulțimea întronată în drepturile ei, numai ea va ucide samsarii.

OCTAVIAN GOGA

Glumă de seară

Toate geamurile s'au închis
(Pentru vis).

În spinarea 'ntunecimei
(Lângă mal de heleșteu)
Broaște găngave bat cuie
De răsunset, să se suie
Zarva lor la Dumnezeu.

Vântu-și scarpină chella
De scateții din pășune
(Unde crește păpădia).

În porumb s'au strecurat
O fată blondă și-un ibovnic.
Și porumbul (e duhovnic)
Lung c'un foșnet l-a muștrat.

Dar noaptea oarbă doarme dusă
Peste sat.

VINTILĂ RUSSU ȘIRIANU

Pașapoarte pentru dincolo de Styx

Un eveniment de senzație e întotdeauna, pentru lectorul foilor de 2 și 3 lei, un supliment cu nerăbdare așteptat, ca budinca de orez cu flăcăre de rom și damigeana cu vin într-o pensiune săracă, atunci când își sărbătorește aniversarea fata patroanei. Fără nici un adaos de preț i se servește un desert excepțional. Și iată, că viața pare deodată mai puțin cenușie, și omul se desmorțește din mocneală. Discută, se aprinde, e pasionat, e pentru ori contra, se indignează, și actualitatea îi circulă în artere, înfrigurându-l cu băutura ei turburătoare.

De două săptămâni, cititorul gazetelor trăește astfel frenetic. Sbârânie telefoane, huruie rotativele, țâșnesc în stradă vânzătorii sbierând noua ediție, gonesc reporterii, se scot și se pun în pagină titluri de-o șchioapă; — toate, pentru ca el, anonim și obscur cititor, să devoreze lacom la marginea trotuarului, din picioare, cu foile larg deschise în lături, știrea nemaipomenită și ultimă, care peste două ceasuri va fi veche și depășită de alta, mai senzațională încă.

Un scandal, o formidabilă escrocherie, un quasiministru demisionat, fratele unui ministru și fost primministru arestat și punând cavale-rește revolverul în piept, — ce admirabil film de senzație, ce roman de fascicolă, care ține pașnicul cetățean cu nervii încordați și cu inima svâcnind!

Parlamentul s'a deschis în această atmosferă de amenințare, intrigă, scandal și șantaj — ca un tripou. Ca un tripou, înainte de o descindere polițienească.

Citeam cuvântarea de despărțire a domnului Franasovici, când a plecat dela departamentul Internelor. Ură urmașului său „mai mult noroc.“ Era într'adevăr un termen extrem de fericit. După cuvântare a urmat o lungă îmbrățișare. Toată asistența a fost emoționată — „viu emoționată“, cum scrie la reportagiul gazetei.

Ce înduioșător!

Pe urmă, omul de arme, strâns la zid, trăgându-și glonțul în carne și înflorind haina deasupra insignelor de decorații cu o eșarfă de sânge, ca un roșu ordin al desonoarei...

Ce patetic!

Iar în cabinetul judecătorului de instrucție, drăceasca istețime a lui Filipovici, dozându și declarațiile, denunțând astăzi unul, mâine altul, ca un geniu al răului dintr'un roman foileton, ținând sub amenințare continuă o liotă de complici, cu somnul pierit și cu răsuflarea tăiată.

Ce melodramatic!

Dar dincolo, gândiți dincolo de aceste senzaționale peripeții, ce înfricoșată mizerie a vieții noastre de toate zilele se demască.

Căci nu e vorba de pașapoartele celor sătui și bogați, plecând în vagoanele de dormit cu culcușuri calde și capitonate spre Parisul cabaretelor cu Jazzband și Shimmy, spre Riviera ruletelor cozmopolite, către Elveția ghețarilor și culmilor ninse, unde să poată respira alt aer, mai proaspăt și mai pur de cât în duhoarea Bucureștilor. Ci banul fusese stors altora. Țăranilor, care și-au vândut gospodăriile ispitiți de miragiul unui Eldorado îndepărtat și fascinat, zugrăvit de prospectele companiei de navigație. Era al unor oameni săraci și simpli, aruncați în orașe necunoscute să cerșească mila trecătorilor într'o limbă pe care o ignorau; biete ființe omenești expediate în necunoscut, în țări pustii, pieritoare de foame, vândute carne vie, cum se întâmpla numai acum trei sferturi de veac cu negrii Congului.

Un ziar românesc din America, povestează odiseea celor optzeci de țărani părăsiți pe țărmul Columbiei, în Cartagena americană, despre care nu ne mai aminteam decât din sonetele lui Heredia. E o poveste simplă, precisă și înfiorătoare. Oameni cu sumane și ișari, cu portul lor carpatic, cu chipurile devastate de mizerie, rătăcind într'un oraș inospitalier, sub cer necunoscut, unde nici stelele nu mai arată pretinoasa minune a nopților de acasă, și unde și luceferii sunt alții și streini. Acolo, cerșind pomana trecătorilor. Telegrafiind naufragiați după ajutoare. Goniți de amenințările poliției. Așteptând o scăpare, care n'are de unde să vină.

Și ceilalți, aproape vânduți cultivatorilor de cafea, în insule cu miasmele mlăștinilor și cu friguri ucigăse, unde chiar neamurile de altă culoare refuză să lucreze, și unde le-a eliberat pașaport pentru venicie, surâzătorul fost subsecretar al Internelor. Și-au luat cu dânsii nevestele și copiii; emigranți ai neantului au mers în închipuirea lor naivă către o lume de bazm și fantastic belșug, pentru a-și lăsa oasele să putrezească într'un pustiu unde și înțepătura muștelor e veninoasă și aerul respirat e dușman.

Neînsemnata lor viață sacrificată plătea cu dolari buni traiul sătul al altora, aici acasă. Chefurile necurmăte, cursele și automobilele, luxul obraznic și rânțeda grăsimă a sutelor și sutelor de indivizi, care te isbesc jos de pe trotuar, de a căror neogoită desfătare nu mai încapi — viermătul acesta postbelic de oameni fără profesie și fără origine precisă, care au prefăcut Bucureștii într'o vastă bursă și într'un desmățat șantan.

Descifrați înțelesul plin de oroare al acestor întâmplări și decoperiți dincolo de un simplu mare scandal politic și judiciar, avertismentul ascuns.

Căutăm instigatorii care primejdiesc senina armonie a societății românești, detractorii țării înlăuntrul și în afara hotarelor; studentul care a îndrăznit să spere altă lume mai justă, și lucrătorul în a cărui minte întunecată a mijit himera unui paradis imposibil. Cu severitate, poliția și justiția nu-i cruță. Cu neîndurare, statul își ia măsuri de apărare. Dar asprimea prigoanei nu poate de cât să ascundă ceace înăbușit clocotește.

Și peste acestea toate, periodic, la patru cinci luni, izbucnește un mare scandal.

După permise, împrăștierea; după împrăștiere, pașapoartele. Iar între timp mai mărunte fraude, pentru care ziarele au rezervat rubrici speciale.

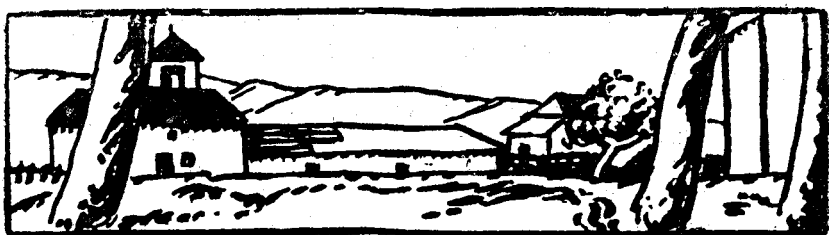
În aceste spectacole, alături de noi, crește în părăsire și lipsă generația care va fi mâine chemată să accepte moștenirea politică și morală a prezentului. Ea ascultă, și fiindcă e flămândă învață să urască. Ea vede, și fiindcă numai ei i se cere eroism pentru a căpăta o biată diplomă, învață catehismul revoltei. Ea simte prăpastia tangibil, și prin aceasta e împinsă dincolo de baricadă.

Sau poate se va întâmpla mai rău, atunci când va capitula; școlile noastre înalte nu vor fi de cât tot atâtea pepinere de unde viitorul să recruteze alți triști eroi de triste drame morale.

Și aceasta ar fi mai desnădăjduit încă.

CEZAR PETRESCU

Epidemia concordatelor

— O înfrângere a capitalului național —

Continuând să pasioneze în măsură crescândă opinia noastră publică, criza economică pare a fi ajuns, însfârșit, la maturitate. Ceea ce nu s'a putut decide prin polemici și prin argumente de ordine teoretică, se evidențiază pe deplin în lumina vieții practice. Deacum înaintea este inutil să ne mai referim la reguli și deducțiuni din domeniul doctrinelor economice, căci rezultatele pozitive aștern în fața noastră oglinda reală a tristei situațiuni în care am ajuns, pledând cu argumente extrem de dureroase — dar din acest motiv și mai convingătoare — pentru necesitatea de a se introduce alte orientări în politica noastră economică.

În Ardeal, criza economică ni se înfățișează sub un aspect special, care se deosebește de acela al vechiului Regat, ca mai toate problemele de altfel. Pe câtă vreme, acolo, actuala criză economică este privită numai prin prisma financiară, în Transilvania primează considerațiunile naționale. Așa s'a pus întotdeauna problema în aceste pagini, și astăzi avem dureroasa satisfacție ca spusele noastre să se confirme și prin fapte. Din acelaș punct de vedere o vom examina și acum.

Ocupându-ne de penetrațiunea capitalului bancar dela București în Ardeal, ne-am exprimat în nenumărate rânduri regretul, că acesta nu a fost atras aci de marele principiu al emancipării elementului românesc, care era singura formulă bună și sănătoasă. Capitalul național bancar s'a lăsat condus de regulile sale proprii, căutând un plasament dictat de principiul rentabilității maxime, căruia în limbajul politicii curente i se zice: acaparare. Firește, această rentabilitate maximă nu i-o putea oferi elementul românesc, care, sub raport economic nu prea contează, ci acela minoritar, care în industrie și comerț este aproape suveran. Astfel, sucursalele marilor bănci din Capitală au luat contactul cu întreprinderile streine, fie „naționalizându-le“ prin cumpărarea unui stoc oarecare de acțiuni, fie finanțându-le. Ca

să ne facem o idee despre felul cum au conceput aceste bănci colaborarea capitalului românesc la viața economică a Ardealului, amintim că o singură bancă a aruncat pe piața Clujului șaiszeci de milioane, din care nici un leu la români. Băncile din Capitală au rămas tot timpul streine de frământările și nevoile elementului românesc, care, pentru moment, nu le putea oferi nici participațiune efective, nici dobânzi de 30% -40% după împrumuturi.

Că îngrijitoarele constatări de acest fel nu a impresionat pe nimeni, este inutil să mai accentuăm. Capitalul românesc s'a scurs năvalnic spre noile orizonturi, și s'a atașat fără nici o rezervă la factorii economici existenți. Zeci și sute de milioane au fost plasate în comerțul și industria streină, la aparență în condițiile cele mai avantajoase, căci dacă ar fi să vorbim de oarecari sacrificii, acestea le-a suportat exclusiv elementul românesc de aici, a cărui afirmare pe teren economic a fost îngrădită tot mai mult. Lucrurile păreau a merge foarte bine, câtă vreme perspectiva recoltei financiare era din cele mai surzătoare.

De câteva luni încoace însă, s'a întors roata norocului. Capitalul venit prin penetrațiune s'a văzut dintr'odată în fața unei situații nebaneuite, care-l face să dispară pe el însuși, nu numai unicul său rost la care benevol s'a mărginit. Subt forma *concordatului forțat* a apărut la orizont un dușman neașteptat. Zeci de întreprinderi din Ardeal și Banat au recurs până acum la acest mijloc neted, inventat de legiuirea maghiară din cursul războiului, pentru a se cotorosi de angajamentele oneroase, plătind numai 20%--40% din creanțe.

Față cu această neprevăzută întorsătură, au început comentariile cele mai variate, dintre cari reținem aici părerea acelor cari cred că nu există nici un pericol: întreprinderile intrate în concordat sunt *streine*, și deci, noi prin dispariția lor nu am pierdut nimic. Părerea aceasta am fi împărțășit-o și noi *acum cinci ani*; astăzi însă nu.

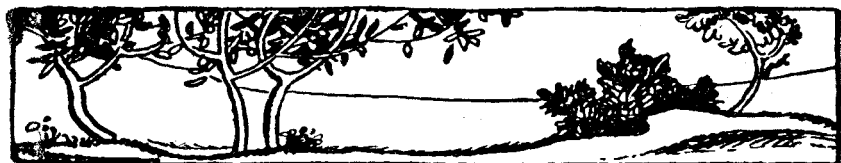
Mai întâi, că falimentul întreprinderilor amintite nu însemnează și dispariția din viața economică a Ardealului a proprietarilor lor. Ei vor ști să repara cât de curând. Poate că concordatul forțat este tocmai un mijloc ca să poată face acest lucru. Pentru noi, românii însă, concordatul forțat însemnează, fără doar și poate, dispariția fără urme și fără roade, a multor zeci de milioane de lei, căci, dacă nu azi, poate că mâine puteau fi puse în slujba intereselor noastre naționale.

Dar nu numai capitalul nostru banțar va eși redus din această cumplită criză, ci și acela al românilor ardeleni în general. Aci pierderea va fi chiar cu mult mai simțită. Impinși de un complex de motive, parte justificate, parte nu, au urmat și ei exemplul care le trecea pe dinaintea ochilor. Ei și-au retras micile lor economii depuse pe la băncile românești cu o dobândă de 8%--10% și le-au plasat cu 30% -40% la aceleași întreprinderi ca și marele capital banțar. Cu acest înconjur, iată că s'a putut întâmpla minunea, ca marele și micul capitalist român să se întâlnească, dar nu la vreun câștig oarecare, ci pentru a fi părtași solidari la o grea înfrângere pe un teren strein

amândurora. De ce nu au putut fi oare solidari dela început pe un teren propriu, mai modest poate, dar cu mult mai sigur?... Dar, se spunea că marele capital nu are naționalitate, el se orientează după alte norme decât politica. Conduc de aceste directive speciale, capitalul românesc a dat mâna cu acela din Ardeal, care, din întâmplare era strein; o împrejurare fără importanță eri, dar capitală astăzi. Criza economică în curs vine să spulbere lozinca de mai sus, căci, după cum vedem, capitalul minoritor și internațional au găsit mijlocul de a se scăpa de o colaborare nedorită, aruncându-ne din nou în aceeaș tabără, mai săraci decum am fost.

Asistând la această dureroasă batere în retragere a politicii economice românești ne întrebăm: câte experiențe, și mai ales, câte sacrificii va trebui să aducem, până când vom înțelege adevărul atât de elementar, că țara aceasta, atât politicește cât și economicște, nu poate fi stăpănită în mod real decât prin români. Ce progrese uimitoare nu s'ar fi putut face cu zecile și sutele de milioane, cari cad pradă concordatelor forțate, în majoritate evreiești, dacă marele și micul capitalist român s'ar fi întâlnit dela început, în alte împrejurări de colaborare reciprocă, așa cum ne-am închipuit și cum am dorit să vedem o penetrațiune a capitalului românesc de aiurea. Invățătura pe care ne-o dau concordatele forțate este grozav de scumpă, dar ne mângăiam cu nădejdea, că cel puțin va fi cea din urmă.

P. NEMOIANU

Un rechizitoriu al bolșevizmului și o mărturie în favoarea Basarabiei

Tot mai mult se îngrămădesc dovezile, oferite de martori oculari, despre teroarea deslănțuită asupra Rusiei de către dictatorii Sovietelor roșii. Cititorii acestei reviste, cari au urmărit în lunile din urmă interesante articole ale dlui G. M. Ivanov, sunt în măsură să înțeleagă mai bine decât oricine grozăviile cari se petrec dincolo de Nistru, unde săngeroșii aventurieri dela Moscova s'au improvisat stăpâni atot puternici asupra unei răbdătoare națiuni de o sută de milioane de suflete. Dacă n'ar fi decât cazul nefericitului conducător al revoluției rusești din 1905, Nossar Krustalev, împușcat fără judecată, acum doi ani, din ordinul lui Trozky, pentru vina de a fi demascată într'o broșură pe acest Leiba Bronștein, fost agent al poliției secrete țariste, și încă am avea o probă, pe cât de rușinoasă pe atât de elocventă, despre chipul în care umanitariștii Internaționalei a II-a știu să respecte libertatea cuvântului și glasul conștiinței.

Dar, nu numai atât. Tabloul e mult mai vast și apucăturile mult mai urâte. Acuzatori noi se înșiră la bara justiției universale, și glasul lor nu poate să rămână fără ecou. Un asemenea rechizitoriu aspru, încărcat de zdrobitoare documente, se cuprinde în cele două cărți recente ale dlui Grigore Alexinski, tipărite la Paris, pe cari autorul lor ni le-a trimis și nouă, spre deplină orientare: *Amintirile unui fost condamnat la moarte*, impresii personale, și *Dela țarism la comunism*, o istorie critică a revoluției bolșevice. Dl Grigore Alexinski nu e un martor ocazional. Cu atât mai puțin un flecar fără răspundere. Rolul pe care l-a jucat în frământarea politică a Rusiei de ieri și legăturile sufletești pe cari le păstrează și astăzi cu țara sa îl apără de orice comentarii neîncrezătoare. Dl Grigore Alexinski a fost unul dintre conducătorii cei mai cu vază ai mișcărilor democratice din Rusia, a condus partidul social-democrat atături de Plekhanov și a reprezentat în Duma imperială pe muncitorii din Petrograd. Exilat în străinătate din pricina atitudinii sale politice, s'a stabilit pentru un lung șir de ani în Franța, desfășurând la Paris o vie și bine apreciată activitate publicistică, în decursul căreia s'a străduit să-și facă patria cunoscută în adevărata ei lumină. Volumele sale anterioare: *Rusia modernă*, *Rusia și Europa*, *Rusia și Răsboiul*, apărute în franțuzește toate trei, au năzuit să fixeze în judecata opiniei publice apusene, pe temeiul unor sincere informații

și în perspectiva unor profeții dureroase, tragedia colectivă a unui bun popor, îmbrâncit spre prăpastie de o oligarhie inconstientă.

În primăvara anului 1917, după izbucnirea revoluției la Petrograd, dl. Grigore Alexinsky, dimpreună cu alți emigranți, se întoarse acasă. Pe bordul aceluiaș vapor, care, escortat de trei torpilare englezești, se îndrepta dela Aberdeen, din Norvegia, spre portul Arhanghelsk, se aflau și alte personalități de seamă, miniștrii de mai târziu: Savincov, celebrul terorist, Leon Deutch, unul din întemeietorii partidului social-democrat rus și prieten cu Plekkanov, Avxentiev și Cerrov, frunzeși ai partidului socialist-revoluționar. La Petrograd cămăuia încă, neputincios și șovăitor, guvernul provizoriu al principelui Lvov, cu Milukov și Kerensky. Despre bolșevici, nu se pomenea încă. Dar propaganda lor „defetistă” se uzea în umbră, și în curând avea să infecteze toată armata. Dl. Grigore Alexinsky povestește, cu multă amărăciune, împrejurările în cari Lenin a sosit în Rusia, unde, în loc să fie arestat ca agent-provocator al Germaniei, a fost primit cu onoruri chiar de către adversarii săi politici. În ziua când șeful bolșevicilor debarca la Petrograd, expediat de Ludendorf într'un vagon plumbuit, ziarul *Reci*, organul dlui Milukov scria: „Un șef socialist atât de bine cunoscut ca Lenin trebuie să descindă astăzi în mijlocul arenei, și nu putem decât să *salutăm* sosirea sa în Rusia, orice părere am avea asupra doctrinelor sale politice”. Greșeala guvernului provizoriu din 1917 a fost plătită scump. Lăsându-li-se frâu liber, desfășurându-și campania lor împotriva războiului, asmuțând instinctele elementare ale celor mai josnice epave ale societății și slujindu-se de toate mijloacele crimei, bolșevicii s'au instalat cu brutalitate la cârma Rusiei, și *au salutată* cu totul în alt chip decât dl Milukov „doctrinile politice ale adversarilor săi”.

Dl Grigore Alexinsky ne pune la dispoziție cifre înfiorătoare. După cele mai exacte statistici, întocmite chiar de autoritățile sovietice, au fost condamnate la moarte și executate de către tribunalele revoluționare comuniste, celebrele comisuni *Ce-Ka*, 1.700.000 persoane. Printre acestea se găesc: 1.243 preoți, 314.650 ofițeri și soldați, 59.000 funcționari ai poliției, 12.950 proprietari, 193.350 muncitori și țărani și 370.825 intelectuali (dintre cari 6.775 profesori și 8.800 medici). Autorul *Amintirilor unui condamnat la moarte* a fost el însuș osândit, după cum arată titlul emoționantei sale cărți, după ce a stat închis în înfiorătoarele celule bolșevice și n'a scăpat decât cu fuga. El se făcuse vinovat în ochii căpeteniilor comuniste, încă cu prilejul celei dintâi încercări a bolșevicilor de a pune mâna pe putere, în ziua de 16 Iulie 1917. Iată cum povestește dl Alexinsky întâmplarea de atunci: — „Cu câteva săptămâni înainte de această oară, șeful statului major al generalismului rus adresase lui Kerensky, care era atunci ministru de război, un raport confidențial, în care se găsea dovada că Lenin și organizația sa politică erau subvenționați de către guvernul german, care le trimitea fonduri la o bancă din Stockholm, prin mijlocirea unei anume doamne Sumenschn, sora lui Fürstenberg Ganetzky, colaborator al faimosului Parvus. Kerensky nu dăduse însă nici un curs acestui

raport, și-l pusese liniștit la dosar. A doua zi după răscoala din 16 Iulie, ministrul justiției dl Pereversev crezu că a sosit momentul să demaște pe autorii ei, chiar împotriva dorinței colegilor săi. La 17 Iulie, se adresează autorului acestor rânduri și-i puse la dispoziție textul original al raportului șefului statului major și copia câtorva zeci de telegrame schimbate între șefii bolșevici și agenții lor în legătură cu dușmanul. Am scris guvernului provizoriu o scrisoare deschisă, în care acuzai în mod public pe Lenin și pe prietenii săi, adăugând câteva citații convingătoare. Un membru cunoscut al partidului socialist revoluționar, dl Pankratov, vechi luptător, care plăuse cu doisprezece ani de închisoare în fortăreața Schlüsselburg eforturile sale pentru eliberarea Rusiei, binevoi să adauge iscălitura sa alături de a mea. Temându-mă, ca nu cumva publicarea destăinuirilor mele să nu fie împiedicată de internaționaliști, chemai la mine pe reprezentanții soldaților din regimentul Preobrajensky și le arătai documentele. Soldații se arătară foarte impresionați și se însărcinară să informeze pe toți camarazii lor din garnizoană. În acelaș timp, o declarație fu trimisă spre publicare tuturor ziarelor, dar, în cursul nopții, ministrii și membrii comitetului executiv al Sovietului hotărâră ca documentele să nu fie publicate. Din fericire, redacția unui ziar neînsemnat fu trecută cu vederea, și, a doua zi, populația capitalei află știrea pe care guvernul însuș se străduise s'o ascundă. O violentă reacțiune urmă imediat. Civili și soldați, deopotrivă, se ridicară împotriva răsculaților, și se rânduiri de partea guvernului. Două zeci și patru de ore mai târziu, revolta fu înăbușită, în lipsa lui Kerensky, care avea obiceiul să fie în altă parte în momentele cele grele. Indignarea împotriva trădătorilor era atât de mare, încât autoritățile au putut să aresteze, fără greutate, atunci, pe toți bolșevicii, afară de Lenin și Zinoviev, cari au fost salvați și ascunși de către serviciul de spionaj german.“

* * *

Acum, după ce cunoaștem, în câteva linii rezumative, cine e scriitorul care ne poartă de-alungul celor 280 pagini *Dela țarism la comunism*, să ne oprim puțin la o prețioasă mărturie, pe care o aduce în favoarea Basarabiei românești. Examinând pe toate fețele, în cartea sa, politica Sovietelor, dl Grigore Alexinsky se ocupă pe larg și de politica externă a guvernului dela Moscova. În cadrul acestei analize, câteva pagini sunt închinat problemei Basarabiei, din care extragem următoarele pasagii caracteristice: — „În ceea ce privește România, am mai spus și altădată, că încă dela începutul domniei lor, bolșevicii au luat o atitudine dușmănoasă Românilor, cărora le-au confiscat tezaurul, cu tot aurul depozitat în timpul războiului la Moscova. Un alt motiv de conflict între Soviete și România e Basarabia, pe care românii au ocupat-o în 1918. Cerând românilor să părăsească Basarabia, bolșevicii pozează în apărători ai patrimoniului teritorial ai Rusiei. Dar nu e decât o prefăcătorie, de oarece guvernul bolșevic a ciopârțit Rusia fără nici o remușcare: a cedat regiuni populate de ruși Estoniei, Letoniei și mai cu seamă Poloniei. Ceea ce preocupă guvernul bolșevic

nu e mântuirea intereselor naționale ale Rusiei, ci păstrarea propriei lor puteri asupra Rusiei și răspândirea lor asupra lumii, cu ajutorul unei revoluții comuniste internaționale. Și ura bolșevicilor împotriva României se explică mai ales prin aceea, că ei socotesc România, aliată a Franței, ca un obstacol în drumul lor, și ca o întărire împotriva hoarelor sovietice cari ar vrea să pătrundă în Balcani și în Ungaria. Cât despre problema Basarabiei propriu zise, ea prezintă cu totul alt caracter decât chestiunea teritoriilor rusești, ocupate de Polonia. Nu se poate tăgădui, că din punct de vedere etnografic și național, Basarabia e populată de elemente românești. Nu se poate face, deci, României, din pricina problemei basarabene, aceeaș imputare pe care avem dreptul s'o facem polonezilor, din pricina teritoriilor rusești pe cari le-au luat în stăpânirea lor."

Până aici, din cartea dlui Grigore Alexinsky. Rândurile sale în favoarea unei „soluțiuni drepte“ cu privire la Basarabia și a unei „prietenești înțelegeri“ între Rusia și România (imposibile câtă vreme Sovietele vor cârmui dincolo de Nistru), noi nu le privim numai ca o recunoaștere loială a unor realități etnice. Are, și această mărturie valoarea ei, cu atât mai vărtos, cu cât ne sosește din partea unui reprezentant de frunte al partidului, care, după probabila răsturnare a regimului actual, va fi chemat să colaboreze într'o largă măsură la guvernarea Rusiei de mâine. Dar dl Grigore Alexinsky ne face un serviciu mult mai însemnat, și nu ni-l face numai nouă, proiectând lumina constatărilor sale, autorizate de o tragică experiență, asupra primejdiosului laborator de ideologii revoluționare dela Moscova.

Băgați de seamă, ni se strigă, problema Basarabiei nu reprezintă pentru guvernul Sovietelor un simplu diferend teritorial. Nu pentru a duce cu câțiva kilometri mai departe granița blestemată a foamei și a teroarei criminale, jinduiesc tovarășii Bronstein Trotzky și Apfelbaum Zinoviev la provincia dintre Nistru și Prut. Această îngustă limbă de pământ, de-alungul căreia sunt semănate mormintele strămoșilor noștri, n'ar constitui o podoabă deosebită pentru imensele câmpii, și așa neproductive astăzi, ale fostului Imperiu al Țarilor. Alt preț are Basarabia. Pentru alte scopuri e nevoie de bolșevizarea acestui petic scump de țară moldovenească. Căci aici se ridică unica poartă de apărare destinată prin situația ei geografică să oprească invazia comunistă spre Balcani; — și poarta e destul de bine păzită...

Misiunea aceasta n'are penitruce să ne sperie. Aș mai îndeplinit-o și altădată, de-a lungul veacurilor, stând aici, la gurile Dunării, ca un dig de apărare al creștinătății împotriva valului de păgânătate, care venea dinspre Miazăzi. Vom continua. Stăvilind de data aceasta furtuna anarhiei dela Răsărit, vom face încă odată ca hotarele micei noastre țări să se confunde cu hotarele civilizației.

Să fim mulțumitori, însă, aceloră cari, chiar când nu pornesc din mijlocul nostru, ne aduc aminte despre toate primejdiile legate de această tulburătoare perspectivă.

ALEXANDRU HODOȘ

După zile rele...

Incepea să dea primăvara... Ca după un vis greu, deschideam ochii spre zările care se luminau de soarele primăverii...

Toată iarna, tabăra zăcuse de tifos exantematic. Zi cu zi bolnavii se târau spre căsuțele tupilate ale satului, care erau hărăzite pentru infirmerii, — și zi cu zi, harabalele cu scoarțe, căraseră trupuri înghețate pe vecie, spre cimitirul cel nou și mare, cimitirul exantematicilor... Odată moartea făcându-și rostul, — trupul verde și supt al exantematicului era aruncat într-un lădoi, alături de alți camarazi morți. Drept veșmânt, îi îmbrăca în niște cămeși petecite, murdare și scurte până deasupra genunchilor. Pe urmă, harabaua pornea, isbindu-și tare roțile în grunții înghețați ai huid'ților... În lădoi, trupurile înghețate se isbeau unul de altul, — iar, din vreme, se auzea pocnetul țestelor... Un țăran tăcut și gânditor mâna boii, îndemnându-i din vreme'n vreme, iar pe lângă pașeau soldații-groparii.. De cele mai multe ori, convoiul mergea spre cimitir fără preot. Ajuși acolo, începea îngroparea. O groapă adâncă de trei stârjeni și largă tot pe atât își aștepta prada. Groparii puneau la fund catină, iar pe catină aruncau de sus trupurile țapene ale celor din lădoi. După ce puneau la fund doi-trei, așezau iar un strat de catină, — pe urmă iar două-trei trupuri, care, așa asvârlite, se desgoleau de tot, de păreau niște mumii cari fac salturi, fluturându-și cămeșile în aer, în cine știe ce macabră reprezentație de iad. Pe când groparii aruncau trupurile, — un soldat trăgea un clopot mic și plângător... Glasul clopotului alerga puțin peste întinderea plină de zăpadă și noroi a cimitirului, — și pierea mai încolo, netrebnic și trist... Și iar se auzea cum își isbesc țestele hoiturile celor aruncați în groapă... Pământul își primea cu lăcomie trupurile eșite cândva din sânul lui. Măine avea să înceapă rostul măcinării, — a „reîntoarcerii în pământ...” După ce-i puneau pe toți pe catină, groparii aruncau țărana înghețată... Și tot era un bine: nu se mai auzea căderea bolovanilor de sicriu... Pământul înfășura deadreptul trupurile goale, smochinite și verzi...

Și așa în fiecare zi, de câteva ori, — vreme de-o iarnă întregă. Drum la infirmerii, — zăcere scurtă acolo, — și apoi cale neîntoarsă la patul de cătină... Și clopotul plângea subțirel, la fiecare îngropăciune.

Afară vremea era vrăjmașă: ori ningea aprig, ori viscoalea îndârjit, ori era lapoviță cumplită, cu noroae de apocalips... Mîntea omenească nu-i volnică să scoată din ea închipuirea unor noroae mai adânci decât cele din marele mormânt moldovan al iernei din 1917... Mergeam prin sate agățați de garduri, sau călări. Altfel, — nici pomeneală: lăsați viața în noroiul clisos, adânc și smântânos. Pe urmă iar viscoalea: a viscolit până'n preajma Paștelui... Era iarna care osândește grelele noastre păcate, de multă vreme înainte... Dar câți nevinovați!... Jerifa era însutită și-ades nedreaptă...

Iar în viscol sau în noroi stăteau tupilate căsuțele în care mișunau soldații bolnavi... Fiecare casă era un loc de suferință. Cel puțin păduchii chinuiau bieteles trupuri omenești... Era o luptă pe viață și pe moarte cu miliardele de gângănii, care colcăiau peste tot locul, ca un val năpraznic de foc, căruia cu neputință era să-i faci zăgaz... De pe chipurile tuturor se vedea umbra suferinței sau a griji: „când îmi vine rândul?“ așa părea că zice privirea ochilor, — la toți... O!... de sigur că-i mai greu acest război decât toate războaiele cele grele și adevărate ale omenirii!... Seară, la lumina opaițelor (opaițe adevărate, o strachină cu său încheșat, din care se iveau un fitil de bumbac, — da, da, de acestea am avut în Moldova, pe cuvânt de adevăr) — zic: seara la lumina opaițelor, ne despăducheam... Goi până la mijloc ca niște locuitori ai ținuturilor toride, cercetam cămeșile și ne posomoram ori de câte ori de sub cute se iveau oaspetele nedorit și nepoftit... Pe urmă, celelalte veșminte... Vremea aceasta, poate, era aceea în care răsbea puțintică veselie... Omul nostru găsea prilej de șagă pe seama purtătorului de boală.

A doua zi, iar se îndrumau soldații spre infirmerie, — și iar porneau harabalele...

Ca după un adânc vis de iad, începea să dea în primăvară... O! Desprimăvărarea din anul acela! Mai tristă par'că decât lungul drum de moarte al iernei... Cu cât începea firea să se îmbrace în verdeață, cu atât ne sângera inima mai tare, când vedeam cum se duce tinerețea spre patul de cătină...

Și soarele, — și zările, — și pădurea străveche din coasta satului, — și depărtările, — toate păreau că au în juru-le ceva care-ți sfășia inima... Un dor cumplit după o viață de seninătate și liniște ardea sufletele nepotolite și îndurerate...

Și iată o zi caldă de primăvară... Stăteam singur într-o livadă de pe povârniș... Iarba, înviorată de căldura soarelui, părea că crește sub ochii mei, — iar pomii se umpleau de bobii mugurilor... Dinspre pământ se ridica abur reavăn. Stăteam răzimat de-un copac și priveam de-alungul șoselei care se pierdea undeva, spre șes... Cugetam la cei lăsați în urmă, în „teritoriul ocupat.“ Cu greutate puteam să le deslușesc în suflet chipurile lor nemai văzute de luni de zile... Chipurile, chemate cu desnădejde, veneau o clipă prin dreptul luminii

minței, dar spulberate de-un vânt diavolesc piereau ca himerele... Lăsau doar o pălpăială de amărăciune, ca o drojdie pe fundul sufletului. Un dor nelămurit și o durere în coșul pieptului mă făceau să închid ochii și să dau încet din cap... Șopteam și eu atât: sărmanii!...

Și nu știu când, și nici cum, dar deschizând într'un răstimp ochii, văzui în fața mea un bătrân scurt, cu căciulă, suman, și purtând în spinare o dășagă.

Zise blajin, spre mine:

— „Au știi dumneata dacă aici se află *regimentu...* de *infantri?*”

Li răspunsei:

— „Ba-i chiar aici... Și eu tot din acest regiment sunt...”

— „Să trăești, tinerețe...”

Zicând astfel, moșneagul lăsă dășaga jos și își dădu în lături sumanul. Pe pieptul lui văzui atunci șirul de decorații ale războiului neatârării... Simții o tresărire scurtă în piept... Mi se păru, că acest bătrân s'a fost ivit așa, din adâncimea pământului, și s'a fost pus în față-mi spre a-mi aduce aminte o vreme de slavă a trecutului... Într'o clipire, ca'n vis — avui întreaga vedenie a trecutului: războiul dela 77... Grivița... Opanezul... Plevna... Regele Carol... Copilăria... Tinerețea... Trecutul... Mă văzui copil, pe băncile mici ale școlii primare din mahalaua târgului moldovan, ascultând pe părintele Casian vorbindu ne de războiul pentru neatârare, — și auzii clar, în minte, cum un școlar recita naiv și tare:

...*Crucea sfântul Gheorghe și-a României stea...* Și văzui, în bătrânul care stătea în fața mea pe sergentul glorios, care primea defilarea oștilor împărătești...

Bătrânul vorbi:

— „...C'am venit să văd pe fecioru meo... și iaca (arătă dășaga) i-am adus și ceva merinde...”

Mă trezii din gânduri...

Zisei:

— „Cine ești dumneata, moșnege!?”

Bătrânul răspunse simplu:

— „Eu sunt Neculai Stoica, din Sascut... știi din partea tuinei... Și cum zisei: am venit spre fecioru-meo...”

Mă gândii: dacă oare feciorul lui Neculai Stoica, zace pe patul de câtină?!

Senin, bătrânul urmă:

— „... *Cumpania a șaptea...* batalionul doi...”

— „Da, cred că trăește...”

Bătrânul zâmbi:

— „Adică așa merge treaba acuș: pe crezute?!... Hm!... mare cercare, Doamne!” Și bătrânul dădu din cap, fără să-și piardă zâmbetul șugubăț de pe față...

Mă uitai la veteran mai bine, în tăcere... El, sunându-și ușor *dicordățiile*, duse vorba mai departe:

— „Adevărat, tinerețe dragă, — adevărat... Urgia mare a lui

Dumnezeu s'a fost slobozit pe lumea asta... A fost și pe vremea noastră așa, o leacă de cutremurare, d'acuş e ceva care nu se poate spune..."

Fața bătrânului, însă, nu era întunecată, vorbind astfel...

Eu tăceam, surprins de aceste vorbe.

Bătrânul rosti:

— „...iaca, de trei zile vin, — mai mult pe jos... și peste *tât* locul, mare scrâșnire. Da, vasăzică, asta nu face nimic..."

— „Cum? Nu face nimic?!..."

— „Da, da, — nu face nimic: e trecătoare... Toate trec, tinerețe, toate de laolaltă..."

Privii mai bine fața luminată de surâs a celui care avea pe piept semnele vremilor...

Bătrânul se apropie de mine și cu glas ușor tremurat, îmi zise:

— „Tinerețe dragă, ascultă-mă pe mine: după furtună, vine vreme bună... După ploae, se însenează cerul lui Dumnezeu..."

Un fior, ca de plâns, îmi trecu prin pleoape...

— „...Așa și cu vremea asta... Crede pe-un om bătrân: după zile rele au să vină și zile bune... Neclintit, au să vină..."

Zicând aceste puține cuvinte, bătrânul le întemeia și mai bine dând din cap și șoptind, că într'o spovedanie: „da... da..."

Pe urmă, ridică dăsaga de jos și icnind puțin, zise:

— „Spui că *cumpantia* a *șaptea* e colo?..."

— „Da: acolo-i..."

— „Apăi, mulțămesc, și domnul să ne ajute să eșim din strâmtoare..."

— „Să mergi cu bine..." iar în gând adăogai: „...și să-ți găsești feciorul, moș Stoica..."

Rămăsei răzimat de copac, iar moș Stoica din Sascutul Putnei, se coborî de vale, spre fecior, ducând merindele în dăsagă...

Fără voia mea, și fără să știu de ce, simții atunci pe obraji arsura lacrimilor, iar prin pânjănișul lor liyada, înconjurimea, pădurea, zările, toate mi se înfățișară schimbate, — mai înviorate, mai sclipitoare și mai prietenoase; iar în suflet, ca un glas frățesc de nădejde, auzii limpede vorbele veteranului:

— „După zile rele, vin, neclintit, și zile bune..."

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

In fața unei gropi deschise

Nu sunt vremile sub
cârma omului ci bietul om,
sub vremi.

Miron Costin

Evitabilul s'a consumat.

În după amiaza zilei de 25 Octombrie a leatului 1924, pe scările judecătorei ocolului I urban din Iași, în atmosfera încercată a unei lungi ședințe, în care nervii s'au întins la extrema limită, Constantin Manciuc, prefect de poliție al Iașilor, cade răpus de gronțele palidului tânăr Zelea Codreanu. Nefericitul avea să răspunda justiției pentru acte pe care acum nu ne mai e îngăduit a le pomeni. N'a trecut nici două luni, decând comentându-le în paginile acestei reviste, prevedeam tristul sfârșit, indicând celor în drept mijlocul de a-l evita. Nefăcând decât să înregistrăm concluzia desprinsă din logica elementară a faptelor și din psihologia personajilor, eram desigur cei dintâi a nu dori împlinirea funebrei noastre profeții.

Intâmplarea a făcut ca vestea să ne surprindă chiar în fața Universității.

Pășeam abătuți pe Copou, la vale, pe când lumina aceluiași sfîelnic amurg poleia pe dealul din față domnescul așezământ al Cetățuiei, și aici, în fața noastră Căminul studentesc, până mai ieri pușcărie. Un gând ciudat ne copleși sufletul turburat. Căci dacă moartea năpraznică a unui om nu ne poate lăsa nesimțitori, decum mulțumiri, nu puteam uita că în același timp, un *alt om* e îngropat de viu. Și tragedia amândurora ne apără de odată limpede, în grozava ei simplitate.

Corneliu Zelea Codreanu care mai poartă încă portul plăeșilor voievoștești, nu putea să poarte gând ucigaș lui Constantin Manciuc, care, nu de mult a pornit și el din satul lui spre școlile aceluiași târg, și investimântat în aceiași albă haină. Sub cămașa de in a lui Constantin Manciuc inima care nu va mai svâcni niciodată n'a putut să bată altfel decât sub aceea a lui Zelea Codreanu. Nu Corneliu Zelea Codreanu a descărcat arma ucigașă.

Corneliu Zelea Codreanu nu avea de ce să lovească pe Constantin Manciuc. Materializate, două idei antagoniste s'au întâlnit deodată, față în față, pe scările judecătorei din Iași, în cel mai nefericit moment posibil. Și ironia celui mai crud destin a voit ca nu Constantin Manciuc să fie acela, în care ideea care l-a răpus să trebuiască să se fi întrupat. În fața rămășițelor pământești ale acestui prea credincios servitor al unei cauze ce nu era a lui, ne descoperim.

Fie însă durerosului sfârșit al lui Constantin Manciuc, celor ce trebuie, veșnică mustrare și pildă, care să le amintească în fiecare clipă, că apele mari, ca și valurile rezezi ale instinctului unui neam, nu pot fi stăvilite.

AL. O. TEODOREANU

Aurul nu miroase...

Numai oamenii mari sunt capabili să exprime adevăruri elementare. Dacă Lloyd George n'ar fi fost om atât de genial, cât e necesar pentru a stabili un precept, a răspândi o revelație sau a fixa un adevăr personal, conștiința omenească ar fi continuat să aibă oarecare rezervă în privința aurului. Pentru că omenirea, după întâmplarea cu cei 30 de arginți ai lui Iuda, s'a învățat să prindă — datorită unei intuiții miraculoase a cugetului — imperceptibilul miros etic al metalelor seducătoare. În lumea antică, în palatele regilor, pe piața valorilor morale, în planul conștiinței, în imaginația oamenilor strânși în ierarhii administrative, pe cerul tuturor țărilor, și ca un dor sufocant al tuturor inimilor, — demnitatea aurului cu majestuoasa lui sclipire era suprema valoare, valoarea îndumnezeită. Toată păgânătatea era prosternată în fața acestui metal. Disprețul filozofilor nu conștia.

Relativitatea acestei valori s'a dovedit în conștiința lui Iuda: Pe copacul pe care se spânzura vânzătorul unei mari valori pentru o valoare mai mică, spânzura laolaltă cu el și majestatea aurului. De atunci conștiința umanității scapă de jugul unei fictive supremații, și-și recăpătă, ca în grădina lui Adam, primatul absolut. Istoria, chiar aceea care s'a desfășurat în afară de imperativele lui Hristos, a fost în totdeauna controlată, deși nu în totdeauna covârșită, de prezența Cugetului universal. O crimă sau un eroism se cântărea nu pe cântarul utilității personale, sociale sau naționale, ci pe balanța ideal de sensibilă a conștiinței omenirii. Ca duhul lui Dumnezeu, conștiința aceasta se purta deasupra sărmaneii istoriei a omenirii, și nu o lăsa să se prăbușească în bezna absolutei neidealități.

O dovadă despre supremația conștiinței omeniești asupra tuturor celorlalte valori e ideologia păcii, anunțată popoarelor în timpul războiului mondial, când bunurile pământului și idealurile naționale și economice se înfăptuiau cu țel aprins. Se proclamase dreptatea, dreptatea aceea, care răsărea la suprafață din adâncul sufletelor tulburate ale popoarelor, și care — ca o răscumpărare a tuturor nefericirilor și ca o limită a tuturor năzuințelor — trebuia să nască pacea planetei noastre. Din această biruință a ideii de dreptate națională și internațională se născu și aparatul acestei păci: Societatea Națiunilor.

Puteți concepe o astfel de ideie și o asemenea societate în timpul lui Cambize, regele Asiriei, sau în timpul lui Cufu, Cafra și Mecerinos — regii Egiptului?

Dar veni Lloyd George, om încărcat de genialitate, liberal „sui generis“ și anunță adevărul liberalismului său propriu, un adevăr care primi imediat tăria dogmei politice moderne: *aurul nu miroase*.

Rămăsese în Rusia, zisă Sovietică, o oarecare cantitate de aur, de altfel foarte mică, fiindcă enormele cantități de aur ale acestei imense țări fură prădate, în parte risipite pentru propagandă comunistă internă, în parte întrebuințate pentru materii explozibile, cu cari societatea modernă trebuia să fie aruncată în aer de o bandă de oameni, pe cari îi numise „bandiți“ însuși liberalul cu mâinile curate, gentlemanul cu sufletul de mimoză, marele om politic al Angliei, Lloyd George. Și astfel, alături de dorul de dreptate al unora, alături de setea de umanitate a tuturor, și mai ales la răscrucea sensibilității etice a politicii tuturor veacurilor — în care a domnit idealismul rigid al lui Hristos, — Lloyd George a înfipt placardul sistemului politic al nației sale, pe care stă scrisă, cu cele mai rușinoase litere, dogma unei politici desgrăpată din timpurile negre ale regilor sirieni și ale satrapilor persiani:

„Fiindcă aurul nu miroase, putem face comerț cu bandiții!“

* * *

De atunci, pervertirea morală a societății din ultimii ani, pe care pacea și idealurile realizate în grandioasele ciocniri sângeroase între popoare trebuiau s'o micșoreze, fiindcă ru năzuiau s'o înlăture cu desăvârșire, adâncindu-se și lăzindu-se, — copleși mentalitatea politicianilor de azi. Reducând toate multiplele legături între popoare numai la comerț — a cărui palpitantă suflare e câștigul de aur, — ei au înlăturat posibilitatea de a participa reciproc la crearea miilor de legături sutiești, din care naște dreptul și solidaritatea internațională. Deplasând un ideal de permanență a vieții în domeniul civilizației, ei au restaurat încă odată divinitatea testamentară a vișeilor de aur. Lepădând ideia de etică, singura care justifică îngrămădirea unui capital, ei au sacrificat, cu ușurință de barbari, viețile reale ale oamenilor, pentru mai marea sporire a gheșeturilor miraculoase. Admițând că omul este un simplu — și numai — un tub digestiv, ei au complicat și au rafinat știința de a acumula și de a garanta cantitățile necesare pentru consum. Neavând o viziune de nobleță a omnirii ce există și a celeia ce vine, politicianii contemporani concep mulțimile ca turme numerotate, ale căror trebuinți se mărginesc la senzația de săturare. Ne fiind capabili de nici o idealitate, ei împing pe om în băltoaca materialistă. Fără generozitate, popoarele sunt puse față în față, degradate până la starea de a fi veșnic vânzător sau cumpărător, mercantilizându-le toate capacitățile sufletului de a fi — puțin — oameni, adică ceva mai mult de cât neșuțători nomazi. Sugerându-le înjosoitoarea idee, că măreția unei națiuni se clădește exclusiv pe bo-

găția materială, ei fac să sece izvoarele ei tainice, de unde pornesc celelalte, imaterialele, eternele bogății de cultură și de religiozitate. Orbiți de o filozofie de cărtiță, ei vor ca retina omenirii să prindă numai sclipirea metalului galben. Așa se realizează întinsul întineresc de azi, în care filozofia idealistă și reciprocitatea pe bază de cultură și de drept între popoare se sting, ca slaba licărire a licuricilor în tâmplători.

* * *

Ce s'a întâmplat?

O covârșire a atitudinilor cavalerești de către cele lașe și josnice. Există o realitate de o importanță universală: pseudosovietismul Federațiilor socialiste. Toate guvernele și tu ce este în esența sa, în tendințele sale, și toată lumea vede ce este — mai ales în rezultatele sale — acțiunea negativă a acestei Federații de forțe distructive. Tuturor conștiințelor se impune certitudinea, că până când va exista această Federație — ca un sistem nihilist — pace politică și repaos sufletesc popoarele nu vor avea. Neturburat de nici o îndoială, sentimentul de conservare, nu numai socială, ci și individuală, ne învață că ni se pregătește o aruncare în aer, o dărâmare în milioane de fărâmițe a statelor și a societăților. Instituțiile comuniste din Federația socialistă sunt, în sinteza lor, o bombă pusă și acordată sub fundamentul fiecărei națiuni în parte. Fiecare zi aduce o nouă încercare de zdrobire. Fiecare ceas poartă în sân intența de a prăbuși. Și cu fiecare clipă ne apropiem de miezul nopții, în care — după cum ne-am obișnuit să credem — se săvârșesc grozăviile ireparabile. Nu numai burghezia Europei se ridică împotriva acestei Federații, ci și clasele producătoare; țărănimea, intelectualitatea și proletariatul îi sunt vrăjmașe, și totuși ea există. Cultura, fără calificativul social, unică, eternă și pretutundească, respinge incultura primitivității bolșevice, cu intransigența cu care o categorie pozitivă neagă una negativă. Aspirația claselor sociale — în afară de cea burgheză, care se sfârșește din hibriditate ideologică — tind să înfăptuiască armonia socială: de aici discuțiile despre dezarmare și înfrățire reală; numai concepția iudeocomunistă se opune acestor munci ale duhului. Și totuși cu „bandiții” trebuie să se facă comerț, de oarece aurul lor nu miroase. Și nu numai comerț, dar li se dă și fracul de onoare, recunoașterea *de jure* pentru a intra ca egali între egali în sala „concertului mondial.”

Triumfă deci atitudinile lașe. Se impun principiile de comerț echivoc cu oameni, cărora li s'a zis bandiți. Și iată cum: America, unde aurul se prețuește în destul, dar unde nu se disprețuește ținuta principială, a declarat de ani de zile și și-a menținut declarația: Rusia comunistă nu există. Numai Rusia comunistă există, — a declarat Lloyd George și politicianii după el, până la Mac Donald. În Italia, Sforza cercetând lucrurile, dovedise în cifre că din Soviets-Rusia se poate exporta numai bolșevism; Mussolini a aprobat totuși relațiunea diplomatică și comercială, făcând din această relațiune un articol de negoț. Turburările din Bavaria din 1919 au arătat că sistemul sovietic rea-

lizat nu e nouă formă de stat, ci o acțiune de prăbușire a oricărei organizări de stat: totuși, a urmat tratatul dela Rapallo cu Rusia sovietică, numai pentru că acolo rămăsese o cantitate de aur. Dar ceea ce indignează, e graba lui Herriot de a recunoaște Federația semito-sovietică. Încă răsună în urechi cuvintele de credință ale lui Poincaré, că Franța va recunoaște Sovietele numai atunci, când ele vor dovedi că sunt expresia voinței poporului rus, și când ele vor da garanțiile de fapt că recunosc *toate obligațiunile*, care se impun unui stat modern în relațiile sale cu alt stat. Aceste obligațiuni, pe care le avea în vedere Poincaré, nu erau simple datorii bănești; mai mult decât atât, ele erau datorii de moralitate — de minimă moralitate — care trebuie să existe la baza oricărei politici internaționale. Dar dl Herriot, radical în politica mediocră, și foarte mediocru în politica autentic-radicală, trimite la Moscova comisia senatorului de Monzie cu două note dintr'o dată: una de recunoaștere a guvernului sovietic și alta de invitație la Paris a reprezentanților diplomați sovietici, pentru aranjarea datoriilor. Atât, fără altă condiție. Ce rămâne de făcut statelor mici? Neavând destulă putere de a duce o politică proprie, vor adopta principiul satelitismului politic: vor gravita în haosul politicii internaționale în jurul corpurilor mari.

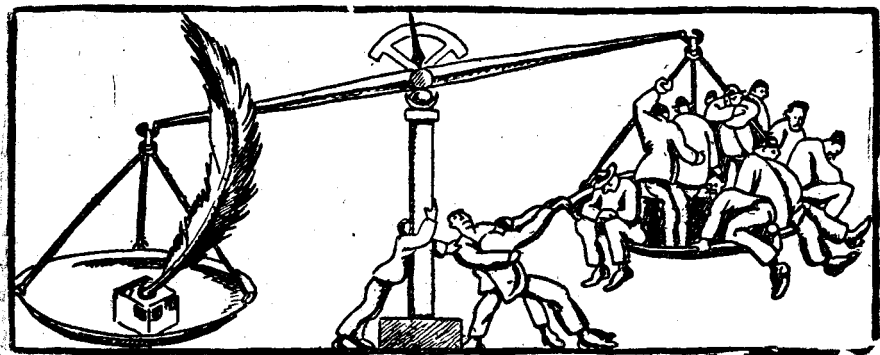
Vedem acum cea mai extravagantă alianță: burghezia Europei, prin guvernele pe care de-abia le mai poate ține în picioare, în ciuda claselor mari, țărănimea, proletariatul și intelectualitatea, face alianță cu noua burghezie comunistă pentru cantități de aur care nu miroase, și numai pentru că nu miroase...

Dacă aurul ar fi avut un miros cât de puțin supărător pentru nările fine ale burgheziei europene, soarta Federației Sovietice ar fi fost alta.

G. M. IVANOV

Un proces firesc

Criza prin care trece astăzi partidul național din Ardeal, în fața căreia noi am rămas imparțiali privitori, a deslănțuit în gazetele dela București un val întreg de păreri și comentarii. Dincoace de Predeal, unde s'au petrecut evenimentele politice din urmă, uimirea n'a fost atât de mare, căci motivele cunoscutei acțiuni s'au desvoltat în văzul tuturor. Dar acolo, pe malurile Dâmboviței, unde sarcina de a informa publicul au luat o asupra lor oameni interesați sau neștiutori, fel de fel de versiuni și-au găsit locul de-alungul diferitelor tipărituri cotidiene.

S'a pomenit, la început, despre o divergență confesională, înfățișându-se mișcarea de emancipare din jurul dlui Vasile Goldiș, drept o mobilizare vizibilă a ortodocșilor împotriva unișilor. Tresărind de indignare, confesionalul nostru confrate dl. Albert Honigman, nepotul cantorului dela Sadagura, a deplâns la timp această luptă fratricidă, sfătuind pe rebeli să se potolească, și luând în apărare, cu o explicabilă emoție, tradițiile ecleziaste dela Blaj. S'a vorbit, apoi, despre o rivalitate personală între dl. Vasile Goldiș și actualul președinte al partidului național, a cărui situație, după credința unora, ar putea să fie invidiată. Insfârșit, mulți au ajuns să creadă, în Capitală, că totul se reduce la o încercare de intrigă a adversarilor, cari, cu fel de fel de tertipuri, caută să tulbure dulcea armonie din partidul național din Ardeal, ai cărui membri sunt strâns legați de o indestructibilă solidaritate. Și, pentrucă în ochii unora dintre căpeteniile improvizate ale presei bucureștene dl. Octavian Goga este un fel de cap al tuturor răutăților, directorul *Țării Noastre* a fost denunțat ca autor principal al întregii încurcături. Intr'un articol recent al ziarului *Lupta*, sub titlul: „Dl Octavian Goga împarte portofolii“, oneștii informatori declară pe față că dnii Ion Lupaș și Ion Lepădatu au fost amăgiți și

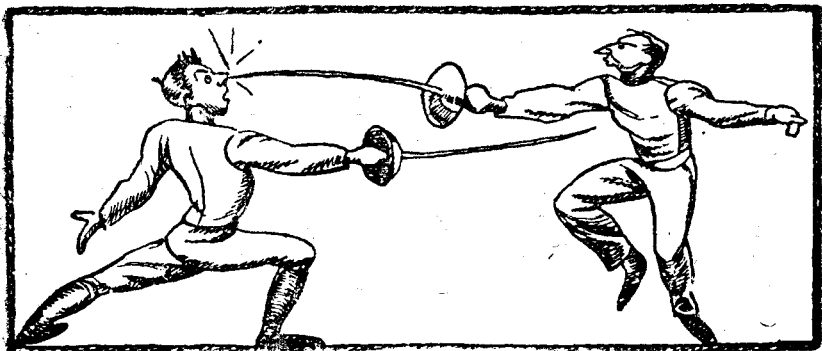
îndemnați să părăsească partidul național, făgăduindu-li-se portofolii ministeriale într'un viitor guvern prezidat de dl. general Averescu.

Comentariile, nu mai încapе înđoială, vor continua. Părerile, de asemenea, se vor înșira mai departe. Nicăieri n'am văzut însă precizată, măcar în două cuvinte, cauza frământărilor amintite. Căci, acestea n'au pornit, cum se crede, nici dintr'o absurdă ceartă confesională, nici din anumite ambiții nesatisfăcute, nici de pe urma unor instigații din afară. Ar fi prea trist, să ne închipuim, că la temelia unei acțiuni politice trebuie să se găsească totdeauna, sau un grăunte de patimă strămtă, sau un morman de arivism.

Ceeace se petrece în lagărul adversarilor noștri de astăzi se lămurește cu totul în alt chip. Partidul național, după cum s'a arătat de-atâtea ori în aceste pagini, sub conducerea pe care a suportat-o până acum, a suferit mereu de o boală gravă. L-a chinuit neîntrerupt și dureros neputința, sau refuzul său, de a se pune de acord cu realitățile vieții publice din România întregită. Săvârșind greșeli peste greșeli, intrând la tocmeală cu *toate* partidele din restul țării, dar neînțelegându-se cu *niciunul*, purtând împotriva guvernului țării o violentă opoziție *regională*, cași când urmările unei cărmuiri rele nu s'ar răstrânge deopotrivă asupra tuturor cetățenilor, partidul național s'a văzut într'o zi cu totul izolat, închizându-i-se dinainte toate drumurile și refuzându-i-se toate tovărășiile.

Cum ar fi de mirare, dacă împotriva acestei stări de lucruri, a cărei răspundere cade exclusiv asupra domnilor Vaida și Maniu, autorii politice de superbă izolare provincială, s'au ridicat deodată, după o lungă și răbdătoare așteptare, aceia cari erau duși încotro ei înșiși și nu voiau? Procesul de eliberare ni-se pare, deci, foarte firesc. Fără satisfacții jicnitoare și fără socoteli de tarabă, urmărim cu atenție calmă desfășurarea lui.

ION BALINT

GAZETA RIMATĂ

Ciclul anotimpurilor

Ziarul *România* al partidului național explică acum, într'un lung articol, pentru ce nu s'a făcut, astăvară, fuziunea cu țărăniștii.

I.

*Când luna Mai ne surâdeă prin geamuri,
Și printre tei mijeau mărgăritare,
Un dor nebun de caldă pertractare
Imboboea ușor pe orice ramuri; —*

*Pornind-o de pe dealuri sălăgene,
Lăsând în plata Domnului vecinii,
Ghiulucă părăsise Bădăcinii,
Privindu-și viitorul printre gene...*

*Ardea în pieptul lui, ca un tăciune,
O poftă fără leac, de fuziune,
(Ei, pofta joacă feste, bucluțașă.)*

*Și, nu știu cum, simțea și el prin vine
O dulce turburare cum îi vine,
Când Mihalache-și flutura cămașa...*

II

*Dar mai târziu, încolo, către vară,
Când fu să fie nuntă (ca la Cana)
Și când se'ntinse masă la „Suzana,”
O arșiță de plumb caniculară*

*Se abătu greoaie peste lume
Stropind cu foc din gura-i blestemată,
Umplând cu zgură zarea transpirată, —
Că nimănui nu-i mai ardea de glume.*

*Deci, și Ghiulucă-al nostru făcu plata
Și se'ndreptă în grabă spre Sovata
Cu popa Man (duhovnic) în trăsură.*

*În urma lui, un stol întreg de visuri
Mureau încet pe margini de abisuri
Și se topi acordul, de căldură!*

III.

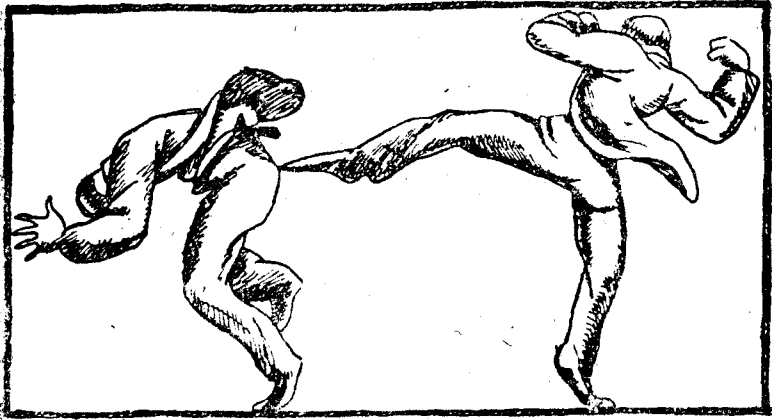
*Și acum, când a 'nceput să sufle vântul,
Purtând pe dealuri frunze ruginite,
Și când fiorul morții presimțite
Înghiață 'n nopți pustii întreg pământul,*

*Se'nvăluie'n tristețe Bădăcinii,
Abandonat se se simte azi Ghiulucă,
Și-adeseori îl prinde un dor de ducă,
Văzând cum cresc în pragu-i mărăcinii...*

*Dar e târziu și'n frigul înserării
A înghețat elanul pertractării,
Cu anotimpul aspru și iernatic.*

*Melancolia peste toate-i doamnă
Și'n asfințitul cerului de toamnă,
Stă trist și singur un flăcău tomatic...*

ZOSIM BAROMETRU
membru în comitetul de 5
(fost de-o sută)

INSEMNĂRI

Congresul partidului poporului. — La 21, 22 și 23 Noembrie, partidul poporului de sub prezidenția d-lui general Averescu își va ține congresul său anual la București. Va fi, probabil, cel mai de seamă eveniment politic al toamnei acesteia, care, după toate semnele, e toamna fatală a cărmuirii actuale.

Congresele din anii trecuți ai partidului poporului au însemnat fiecare o nouă și fecundă etapă în pregătirea aridă pentru o altă dificilă guvernare a țării. La Sibiu, acum doi ani examinându-se cu toată seriozitatea principalele probleme ale vieții noastre publice, dela fundamentala chestiune constituțională până la situația viitoare a funcționarului, s'au infipt în chip solid jaloanele unui drum sigur și bine hotărnicit, de-alungul căruia orice nedumerire principială a fost înlăturată. Ca într'un adevărat Parlament, din care au lipsit numai obișnuitele scandaluri, congresul din 1922, ale cărui debateri au fost ti-

părite dealtfel într'un volum, a fixat liniile definitive de politică generală, pentru orientarea și documentarea tuturor. Anul trecut, la Chișineu, partea leului a fost rezervată, cu precădere, problemelor economice, a căror complexă înfățișare a fost examinată cu mult cumpăt și cu deplină pricepere, lăsându-se toată libertatea de expunere diferitelor soluții.

În congresul din acest an, care desigur nu numai întâmplător se ține în Capitală, discuțiunile și hotărările partidului vor fi chemate să se închege în tipare definitive, slujind de temelie pentru o acțiune politică reală și constructivă. Se vor statornici lozince clare și directive precise. Sătulă de vorbele mari dar desbrăcate de căptușala răspunderii, amărată de urmările unui regim care n'a realizat nimic din ceea ce a făgăduit, țara așteaptă, mai nerăbdătoare decât oricând, o schimbare radicală a metodelor de guvernare.

Va satisface, și de data aceasta, par-

tidul poporului, nădejdiile cari abia au curajul să-și mai facă loc, la acest sfârșit de legislație, în rândurile mulțimei? Mulțimea aceasta, cu grijile ei zilnice, dar mai cu seamă cu năzuințele ei sufletești atât de disprețuite, nu se poate împăca nici cu egoismul aspru al burgheziei bancare, pe care o reprezintă deocamdată partidul liberal, nici cu sentimentul de nesiguranță, pe care-l răspândesc în jurul lor agitațiile, fără țintă vizibilă, ale altor grupări politice dela noi. Ea vrea să vadă întărindu-se necontenit, din puterea creatoare a ideii naționale, organismul activ și bine încheșat, care, exprimând nevoia de expansiune a păturei țărănești, singura curat românească, să ocupe pentru un lung șir de ani locul de mijloc, centrul de gravitate al activității noastre publice.

Partidul poporului, întins pe toată suprafața țării încă de-acum patru ani, a reprezentat până acum, singur, această energie nouă, în plină desfășurare. Nu vedem nicio piedică, pentru ca acest rol să fie îndeplinit mai departe. Câștigul de forță, care i se va adăuga, nu va face decât să grăbească biruința finală.

Istorie politică. — Nu e nevoie de nicio democrație savantă, cu încurcate calcule de mecanică și cu întinse considerații metafizice, pentru a demonstra semenilor noștri cât de relativă e scurgerea timpului. Lucruri întâmplătoare demult, par'că s'ar fi petrecut ieri. Lucruri petrecute ieri, par'că s'ar fi întâmplat demult. Amintirea noastră nu apreciază cu aceeași măsură toate distanțele vremii. E capricioasă, impresionabilă și inegală.

Mai ales atunci, când oamenii cântăresc faptele oamenilor. Mai ales în politică. O experiență am avut prilejul să facem zilele trecute, când, în congresul partidului țărănesc și în ziarul

România, al așa numitului partid național, s'a vorbit încă odată de proiectata fuziune între d-nii Iuliu Maniu și dr. N. Lupu. — „Când se petrecură acestea?” am întrebat, ca'n scrisoarea poetului. Era, dacă nu ne'nșelăm, în plină vară, căci banchetul pregătit pentru sărbătorirea marelui eveniment se întinsese în grădina Suzana, la marginea infrunzită a Capitalei. Și n'au trecut de-atunci decât câteva luni, de vreme ce părțile contractante abia acum au ratificat nereușita contopire. Totuș, ce aer învechit ne-a surprins dintr'odată, ce poveste uitată s'a scormonit din pagini îngălbenite, ce capitol anacronic de istorie politică a reinviat în fața noastră?

Prieteni binevoitori ai d-lui Iuliu Maniu îi dăduseră prilejul să prezideze un partid întins peste toată țara, un partid tânăr și îndrăzneț, un partid de luptă răsunătoare. D-l Iuliu Maniu se ridicase ca o torță în fața democrației române, și nu știu cine-i dăduse foc, ca să lumineze dela Nistru până la Tisa. Torța s'a stins însă înainte de a se aprinde. D-l Iuliu Maniu s'a ars fără să încălzească pe cineva. Astăzi, fostul președinte al Consiliului dirigent a rămas în fruntea unei mici secte de anabapțiști politici, înconjurat de trei nepoți, un văr și doi canonici, părăsit, demonetizat, urgisit. *Grandeur et décadence!* cum se zice în limba lui Napoleon. Bădăcinii sunt un fel de nouă insulă sfânta Elena. Și micul dictator al Ardealului, un infelice exilat.

Iar în timpul acesta, d-l Matei Cantacuzino în congresul partidului țărănesc și d-l C. Xenii în ziarul *România* explică urmașilor noștri, cu documente arheologice, pentru ce d-l Iuliu Maniu n'a fuzionat astă vară cu d-l dr. N. Lupu. . Astă vară? Sunteți siguri? Cum trece vremea, domnule! Cum trece vremea!

Un post vacant. — Actualul guvern, preocupat prea mult de afacerea pașapoartelor (care este o serioasă problemă de politică internă) a scăpat din vedere să împlinească o neînsemnată lacună în corpul nostru diplomatic. A uitat să numească un reprezentant al României la Paris, în locul dlui Victor Antonescu, demisionat de câteva luni. Nu vom cerceta acum pricinile acestei neînsemnate scăpări din vedere. Poate că dl. I. G. Duca a uitat din adins. Pierderea memoriei ține loc, adeseori, de abilitate. Erau prea mulți concurenți! Se înmulțiseră din cale afară candidații! Dl Jean Th. Florescu, în special, ca pantagruelicul său ospăț dela *Arenele romane*, unde și săcuii îl ungeau ca sol al lor în capitala Franței, amenința să ia cu asalt legația rămasă orfană. Deci, înconjurat de toate părțile, prudentul nostru Cancelar n'a numit pe nimeni.

Rețeta o fi minunată din punct de vedere al intereselor partizanilor din culoarea de Albastru, dar postul cu pricina rămâne vacant.

E un post inutil? Nu ne vine să credem. Tocmai în momentul de față, Franța a început negocieri cu Moscova și dl Herriot s'a hotărât să recunoască guvernul Sovietelor, cerând în schimb numai respectarea vechilor datorii ale Rusiei. Franța se pregătește deci să reia relațiunile diplomatice cu Rusia bolșevică, numește un reprezentant al său la Moscova, și se preocupă de interesele sale speciale. În timpul acesta, cine apără interesele noastre la Paris? Ratificând tratatul pentru recunoașterea Basarabiei, Franța a făcut un act de dreptate. Cine se însărcinează să-i aducă aminte, acum când e pe cale să se schimbe relațiunile sale cu Sovietele, că există și o problemă a frontierei dela Nistru?

Nimeni; căci postul de ministru al României la Paris se află vacant. Dl

Victor Antonescu a demisionat și succesorul său n'a fost ales încă. Pentru ce să se mai răscolească alte nemulțumiri în rândurile guvernamentale? E o ezitare obișnuită tuturor sfârșiturilor de regim. În asemenea momente, aranjarea micilor daraveri de bucătărie politică trece pe dinaintea nevoilor țării. Acestea pot să mai aștepte... Vreți să se supere dl Jean Th. Florescu?

Se găsisse soluția! — E destul de populară, ni se pare, anecdota cu soțul ultragiatic, care, surorinzându-și consoarta pe canapea în brațele celui mai bun amic, ca să se răsbune — a vândut canapeaua. E destul de populară; prin urmare, n'o mai povestim. Totuș, nu putem să nu invocăm această veselă și inchipuită întâmplare, văzând minunata soluție pe care o găsisse dl Iuliu Maniu, pentru a împăca fierberea din partidul național. Dl Iuliu Maniu, adică, reușise să obțină demisia dlui Sever Dan din postul de secretar general al partidului. Dl Iuliu Maniu vânduse canapeaua!

Mazilirea dlui Sever Dan nu ni se un eveniment politic din pricina căruia să facem prea multă risipă de cerneală. Modestul candidat de avocat din comuna Mociu, (județul Cojocna) care se cocoșase cu atâta importanță printre cărmacii partidului național, nu fusese aruncat acolo nici grație unor calități excepționale, nici grație imaculatei sale corectitudini. Singurul său act politic, săvârșit pe vremea guvernului Vaida, se rezumase la un favorabil schimb de coroane, vândute statului cu un leu bucata, în calitate de nu se mai știe ce delegat al răposatului Consiliu dirigent pe lângă ministerul din București. Cu toate acestea, într'un partid care, împotriva tuturor greșelilor dela conducere, număra printre rândurile sale mulți in-

telectualii de valoare, (și noi am recunoscut-o totdeauna) acest domn Sever Dan, îndrăzneț agramat și întristător scandalagiu parlamentar, fusese ridicat la rangul de purtător de cuvânt al unei provincii întregi. Dl Sever Dan scria articole la *Patria*, amenințând că țărani ardeleni nu vor răspunde la o eventuală mobilizare decât dacă-i chiamă fostul președinte al Consiliului dirigent; dl Sever Dan dădea lecții de constituționalism Suveranului; dl Sever Dan acorda *interviewuri* cu invective și insulte la adresa vechiului Regat; dl Sever Dan reprezenta creerul Ardealului în permanentă elaborare.

Era o situație tragi-comică, ale cărei origini se explicau cu însăș prezența dlui Iuliu Maniu în fruntea partidului, și care caracteriza perfect maldia gravă a șefiei, care se instalase în lagărul prietenilor noștri de altădată. Dl Sever Dan, sacrificat, își încheie cariera politică deodată cu Mișa Văsiescu, țărănistul dela Lipova. Lucrurile intră în făgașul lor normal. Dar acesta e numai începutul. Căci, oferindu-i-se capul candidatului de avocat din comuna Mociu, (județul Cojocna) dl Vasile Goldiș s'a grăbit să spună, ca altădată răposatul Petre Carp:

— „Capul dumitale? Mulțumesc, n'am ce face cu el“ ...

Cenzura la Oradia. — Uitasem, dela o vreme incoace, că există cenzură la Oradia-Mare. Se vede, că foarfeca onorabilei instituții încăpuse pe mâinile unui om inteligent. Nu știm ce să credem. În orice caz, s'a petrecut o schimbare ...

N'a fost, cenzura, niciodată simpatică. Ni s'a părut și nouă, totuș, în anumite împrejurări și până la o anumită limită, un rău necesar. Interesele superioare ale țării impun uneori o chirurgie dureroasă asupra

opiniilor scrise. Atunci, de pildă, când libertatea se transformă de-adreptul în anarhie și când tăișul primejdios al cuvântului devine o armă amenințătoare pentru liniștea fiecăruia. Ceeace se face, însă, de câtva timp, în capitala pașnică a Bihorului, cu cinstitele noastre gazete de-acolo, scoase cu mare trudă și cheltuială pentru sprijinul stăpânirii românești, întrece orice măsură îngăduită. Avem înaintea noastră câteva numere din ziarul *Tribuna* dela Oradea-Mare, și ne uităm, complect neajumerați, la petele albe, pe care deșteptul apărător al ordinei publice le-a lăsat de-alungul potolitelor coloane de tipar. Ce să fie la mijloc? *Tribuna* nu e nici o publicație bolșevică, semănătoare de inflamabile idei revoluționare, nici un organ al „ebredistilor“ maghiari, răscolitor de ură între popoare. E o gazetă curat românească, reprezentând la hotarele apusene ale României o politică de unitate și respirând o admirabilă conștiință a demnității naționale. Un singur păcat are *Tribuna*. Nu face politică liberală, și critică, din când în când, cu toată seriozitatea, actele guvernului actual. Aceste critici nu plac se vede, cenzurului zelos dela Oradea-Mare.

Dar nu numai atât. Caraghiosul personaj își permite să se amestece și în liniștilele treburi ale altora. În ultimul număr al *Tribunei*, dumnealui și-a îngăduit să suprima pasagi întregi, până și din convocarea congresului partidului poporului, care, repetăm, nu s'a dat până acum nici cu Trotzky nici cu Horthy...

Relevăm obrăsnicia, fără să nădăjduim îndreptarea ei. Reaua deprindere a micilor satrapi provinciali nu se vindecă ușor...

Poezie populară. — Ultimele frământări din partidul național, cari,

după cum se știe, au dus la decapitarea (fictivă) a dlui Iuliu Maniu, n'au avut, cum s'ar crede, numai un răsunet gazetăresc. Dincolo de preocupările reportericești ale honigmanilor dela *Lupta* și dincolo de nădejțile ascunse dela „ultima oră” a *Viitorului*, acțiunea salvatoare a dlui Vasile Goldiș a fost urmărită de toată opinia publică ardeleană, începând dela cafeneaua New-York din Cluj până în cel mai dosnic sat de pe Târnave. Și, ca mai totdeauna, judecățile populare sunt mai interesante decât comentariile târgoveților.

Din înșirarea anonimă a celor dintâi, transcriem mai la vale una, a cărei autenticitate adaugă o notă mai mult la savoarea pildurii. La constătuirea de deunăzi dela Sibiu, unul dintre frunțașii partidului național din Banat, dorind să illustreze nemulțumirile acumulate împotriva dlui Iuliu Maniu și adăugând, că nehotărârea plăpândului șef e pe cale să devină subiect de legendă, a citat următoarele șase versuri, trecute de pe acum în poezia populară a Banațului:

*Câte care-s cu povoaară
Toate suie și coboară,
Numai carul Măniului
Stă în vârful dealului
Nici nu suie, nici coboară,
Bate boii de-i omoară...*

Această scurtă epigramă rustică, în care se pilduiește cu atât de pitoresc despre punctul mort unde se'nglodase politica răposatului comitet de-o sută, ne aduce aminte de un recent articol al dlui Bogdan-Duică, în care se vorbea despre niște roți stricate. Poezia populară va trebui, prin urmare, să fie

modificată. „Carul Maniului” s'a rostogolit definitiv în șanș..

Moartea lui de Max. S'a stins la Paris, acolo unde demult își statornicise puternicul său talent, tragedia-nul de Max. Ilustrul societar al Comediei franceze, care purta pe umerii săi încă voinici hlamida de purpură a moștenirii lui Mounet-Sully, pornise cândva, tânăr increzător și pasionat, din Iașii moldovenești, unde ceadintăi tinerețe a sa s'a oglindit în apa liniștită a Bahluiului. Valurile vieții, deopotrivă cu îndrăznețele sale idealuri artistice, i-au purtat în scurtă vreme pe malurile Senei, de unde nu ni s'a mai întors decât în pragul răsboiului, pe timpul neutralității, ca un sol al Franței însângerate. Ne-au mai rămas în minte, ca un ecou trecător, ca o imagine fugară, glasul și ținuta desăvârșitului artist, recitând în sala Ateneului, cu gest eroic și glas de aramă:

— „*Ori vă mutați hotarul mai departe,
Ori veți muri, cu trupul frânt în două*”

Apoi, fiul doctorului Max din Iași, în vinele căruia, mulțumită mamei sale, curgea și sânge curat românesc, s'a reîntors la Paris, lăsând în urma lui, sportit, regretul de a nu fi rămas mereu al nostru. Temperamentul său excepțional, adâncă pătrundere a inteligenței sale teatrale, au biruit acolo toate greutățile cu care au avut de luptat, și, fără să se lepede vreodată de țara sa, dimpotrivă, pătrând cu mândrie cetățenia sa românească, de Max și-a înscris numele său printre gloriile artei franceze, al cărei slujitor strălucit a fost.